

P. Korošec, Ljubljana: Devo dire, che sono sorpresa di vedere questo materiale. Sono cose, che ho visto per la prima volta, anche se sono stata nei musei di Carinzia e ho visto tutto il materiale. C'erano molte cose da pubblicare. E per via dei dias della signora B. Mader insomma si deve pubblicare e vedere insomma inventari delle tombe. Perché insomma vedere questa tipologia per noi è una cosa adesso già semplice. Si deve vedere anche i momenti storici e con questo collegare i reperti archeologici. Hvala.

Andrej Pleterski, Ljubljana: Skušal se bom dotakniti različnih referatov in potem zaokrožiti neko bolj celotno podobo.

Kolega P. Štih je v diskusiji opozoril na potrebo po diplomtični analizi listine o Rižanskem placitu. Sam postavljam zgolj teoretično možnost, da bi si zamislili, kot da te listine sploh ne bi bilo: kaj bi potem o sami naselitvi Slovanov v tem času in na tem prostoru sploh lahko povedali na osnovi arheoloških najdb? Pri tem je seveda zelo pomembno, kar je izpostavil dr. E. Szameit: namreč pravilna datacija arheoloških najdb. Če ne znamo neke najdbe pravilno časovno uvrstiti, potem ne moremo graditi nadaljne interpretacije na osnovi te najdbe. Iz celotnega dela E. Szameita izhaja, da je uspel prestaviti časovno težišče najdb skoraj za sto let v bolj zgodnje obdobje in je s tem potrdil tako časovno delitev, kot jo je predpostavila že dr. P. Korošec..

Če lahko arheološke najdbe pravilno časovno uvrstimo, potem jih lahko vzporejamo z znanimi historičnimi podatki. Primer tega bi bilo lahko grobišče v Pordenonu, ki ga je predstavila dr. B. Mader. Tu je od tega, kako te najdbe časovno interpretiramo, pravzaprav odvisna tudi kulturno-historična interpretacija.. Če te najdbe postavimo v 10. st., bi jih bilo možno vzporejati s situacijo, ko je bil ta prostor opustošen zaradi madžarskih vpadov v Italijo. V takem primeru bi bilo mogoče te najdbe interpretirati, kot da so te najdbe slovanskih naseljencev, ki so zapolnili prazen prostor po pustošenjih. Če pa presojava te najdbe v skladu z novejšimi raziskavami tega gradiva, potem vidimo, da to gradivo predstavlja oblike, ki predstavljajo najstarejše slovanske najdbe v tem prostoru. Vsekakor izvirajo iz 9. st., prav mogoče celo iz prve polovice 9. st.. To je nedvomno mnogo bolj zgodaj, kot pa so prvi madžarski vpadi. Historično torej tega grobišča ne moremo povezovati z madžarskimi vpadi, ampak z mnogo zgodnejšo kolonizacijo.

V sami Istri poznamo precejšnje število zgodnejsrednjeveških najdišč, ki jih lahko pripisujemo tako avtohtonim staroselcem kot tudi mlajše naseljenim prebivalcem. Zanimivo je predvsem to, da imamo horizont grobišč 6., 7., in 8. st., in potem tudi horizont grobišč, ki pripadajo 9. in 10. st. Grobišč, ki bi zajemala časovni prelom nekako okoli leta 800, pa ni. Morda je določena izjema grobišče v Predloki, kjer imamo npr. uhan s košarico, ki pripada starejši plasti grobov, ob grobovih, ki nedvomno pripadajo 10. st. Smo v nekoliko nesrečnem položaju, da pravzaprav ne poznamo slovanskih najdb 7. in 8. st. z Notranjske in tudi naprej ne, praktično do Gorenjske. Tako je do grobišč 7.

- 8. st. na Gorenjskem ogromen prazen prostor. Pokojni prof. B. Marušić je imel misel o horizontu takoimenovanih barbariziranih grobišč s središčem okoli Buzeta, predvsem z grobiščem na Mejici. To grobišče zajema čas od 6. do začetka 9. st.. Na njem najdemo različne kulturne elemente, tako romaniziranih staroselcev, kot delno Avarov, Langobardov in predvsem kaže sledove poganskega obreda pri pokopu. Istra je bila, vsaj uradno, v pozni antiki kristjanizirana, medtem ko je to grobišče tipično pogansko. Podlage v spremembi verovanja - iz krščanstva spet v poganstvo - B. Marušić ni videl v tem, da bi se prebivalstvo spet poganiziralo, ali pa, da bi šlo tu za ostanke poganskega romanskega prebivalstva; zagovarjal je tezo, da so v teh grobovih tudi neki slovanski vojaški najemniki. To je teza, ki je v tem trenutku niti ni moč dokazati niti ovreči, vsekakor je veljavna in legitimna kot delovno izhodišče, dokler ne bomo bolje poznali arheološke podobe tega vmesnega časa, to je 7.-8. st. Ne glede na to, je nedvomno, da ostala grobišča 9. in 10. st. začenjajo na novo nekje v začetku 9. st., kar kaže, da je okoli leta 800 prišlo do pomembnega poselitvenega preloma. Pri tem ni naključje, da so grobišča 9. in 10. st. koncentrirana predvsem v notranjosti Istre. Najbolj se obali približajo po dosedaj znanih podatkih na področju Doline (pri Trstu). To bi kazalo na tisti prvi klin Slovanov med Furlani in Istrani, ki ga predvideva dr. G. Filipi. Na drugi strani se slovanske najdbe dotaknejo obale na področju Vinodola, grobišče Stranče, kar nedvomno kaže na drugi klin Slovanov, ki loči Istrane od Dalmatincev.

Zdi se mi tudi, da vprašanje, kje stoji vejica v samem tekstu Rižanskega placita, ni tako bistveno, ne glede na to, ali bi se Slovani morali po zahtevi oblastnika umakniti iz krajev, ki so jih zasedli ali ne: več kot očitno je, da tega niso storili, vsaj na podlagi arheoloških najdb, in da so tam vztrajali do danes. Hvala.

E. Gardina, Koper: Povrnili bi se spet h karti koprškega teritorija, ki jo je prej pokazal M. Župančič in ni imel nobenega odziva. Termin *Teritorium capense*, ključna stvar Rižanskega placita, kjer se odvijal. Mislim, da je srečno naključje, da smo nekoč imeli za profesorja učiteljsišča v Kopru Franca Kosa. Ta je zelo nepristransko interpretiral to listino in postavil kraj "in loco qui dicitur Riziano" na mesto, kjer je danes cerkev sv. Petra v Lazaretu, nekdanja prafara sv. Marije Vnebovzete, torej ključno mesta tega, kar je definirano kot "territorium capense", to se pravi, prafara, ki je obsegala tisti teritorij, kjer se v statutih ponavlja prepoved paše drobnice. Druga stvar: ponavljam vprašanje, kot ga je postavil kolega Pleterski: kaj, ko bi ne imeli listine Rižanskega placita? Ni res, da ne obstajajo viri, le da so težko oprijemljivi in da bi več strok skupaj dalo določene rezultate. Pletenina na našem področju je v okviru tega teritorija in ni naključje, da tukaj spregovorimo tudi nekaj o tem materialu. Z leti so zrasla druga spoznanja, tu so prispevki naših kolegov z druge strani meje. A. Tagliaferri je zbral za korpus v Spoletu gradeški in oglejski material in moram reči, da je naš material eden od tistih, ki je v večini primerov izdelan iz grškega marmorja. To je izjemna stvar, če pomislimo na ogromno gradivo na istrskem prostoru in na izjemno pomanjkljivem gradivu, ki ga zasledimo v notranjosti